ТЕМА 12. МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1. Поняття та види множинності кримінальних правопорушень.

2. Одиничне кримінальне правопорушення як складовий елемент множинності кримінальних правопорушень. Види одиничних кримінальних правопорушень..

3. Повторність кримінальних правопорушень.

4. Сукупність кримінальних правопорушень.

5. Рецидив кримінального правопорушення.

1. На законодавчому рівні термін «множинність» не визначено.

Множинність КП – це вчинення особою двох або більше самостійних КП. Поняття множинності КП характеризується такими ***ознаками***:

1) складовими множинності визнаються не будь-які, а ***саме кримінальні правопорушення*** – діяння, які тягнуть кримінальну відповідальність. Тому не утворюють множинності: поєднання у поведінці особи кримінального та іншого правопорушення (адміністративного, дисциплінарного тощо); суспільно небезпечні діяння неосудних та осіб, які не досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність; діяння, повторення яких утворює те чи інше КП

Так, у ст. 116, 120, 390, 434 КК терміни «систематично» і «неодноразово» не означають множинності, а використовуються для описання об'єктивної сторони відповідного одиничного КП

2) ***елементами множинності виступають одиничні КП*** – умисні або необережні, прості або ускладнені, закінчені або незакінчені, вчинені одноособово або у співучасті. Необхідно однак, щоб кожен із них: становив собою самостійний склад КП; не виступав як складова іншого КП; підлягав самостійній кримінально-правовій оцінці

3) множинність передбачає ***відсутність матеріально-правових і процесуальних перешкод для визнання окремих КП елементами (складовими) множинності***. Однією з таких перешкод є те, що особу за вчинення КП на підставах, передбачених законом, було звільнено від кримінальної відповідальності

Обставиною, яка призводить до юридичного «забуття» раніше вчиненого КП та, як наслідок, виключає наявність множинності, є погашення або зняття судимості

В юридичній літературі поширеною є точка зору, згідно з якою КП не може виступати складовою множинності, якщо строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за його вчинення сплив. Таку саму позицію висловив ПВС у своїх постановах (*щодо хабарництва, КП проти життя і здоров'я, статевих КП, проти власності*).

Множинність **– це явище більш суспільно небезпечне, ніж вчинення одного КП. Вона є кваліфікуючою ознакою у багатьох складах КП, що тягне за собою більш суворе покарання.**

Видами множинності є:

1) повторність (ст. 32 КК)	* вчинення двох або більше КП, передбачених ***тією самою статтею*** або частиною статті Особливої частини КК України
2) сукупність (ст. 33 КК)	* вчинення особою двох або більше КП, передбачених ***різними статтями*** або частинами однієї статті Особливої частини КК України, за жоден з яких ***її не було засуджено***
3) рецидив (ст. 34 КК)	* вчинення нового ***умисного КП*** особою, яка має **судимість за умисне КП**

Якщо множинність – це вчинення особою два або більше самостійних КП, то *структурним елементом множинності є* ***самостійне одиничне КП***, в якому є всі ознаки конкретного складу.

**** прості*** –

це такі КП, об’єктивна сторона яких нічим не ускладнена, яка складається з однієї дії та одного наслідку або однієї дії та кількох наслідків, або альтернативних дій

**** ускладнені*** –

це такі КП, в яких ускладнені об’єктивна та суб’єктивна сторони складу КП

Видами ускладнених КП є:

- ✓ *КП, що тривають,*
- ✓ *продовжувані КП,*
- ✓ *складені КП,*
- ✓ *КП з похідними наслідками* (КП, що кваліфікуються за наслідками)

Триваюче КП – це таке одиничне КП, який розпочавшись дією чи бездіяльністю особи, характеризується безперервним вчиненням складу певного КП. Момент закінчення таких КП наступає з припиненням вчинення діяння або з настанням події, яка виключає його вчинення

наприклад, ст. 263 КК – носіння, зберігання вогнепальної зброї, КП, які полягають в ухиленні від вчинення певних дій: від сплати аліментів (ст. 164 КК), від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків (ст. 165 КК), від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК), від призову на строкову військову службу (ст. 335 КК)

Продовжуване КП – це діяння, яке складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром й утворюють у своїй сукупності єдине КП, ознаки якого передбачені однією статтею або частиною статті Особливої частини КК України. Момент закінчення таких КП визначається моментом вчинення останньої злочинної дії

наприклад, здійснення крадіжки майна частинами: зібрання творів – по окремих томах, велосипеда – по окремих деталях, зерна – мішками)

Складене (складне) КП – це таке одиничне КП, який складається з двох чи більше злочинних діянь, кожне з яких, якщо розглядати їх ізольовано, являють собою самостійні одиничні КП, але які (внаслідок їх органічної єдності, типовості, поширеності одночасного вчинення тощо) об'єднані законодавцем в окреме одиничне КП, передбачений однією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України

наприклад, ст. 187 КК – розбій – складається з нападу, поєднаним із насильством над особою та заволодіння чужим майном, ст. 185, 186 КК – вчинення крадіжки та грабежу, поєднаних з проникненням у житло (порушення недоторканості житла)

КП з похідними наслідками (КП, що кваліфікується за наслідками) – це таке КП, який має два наслідки – основний (прямий) і додатковий (похідний), які настають послідовно, один за одним у результаті вчиненого особою діяння

наприклад, умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК), незаконне проведення аборту, якщо воно спричинило смерть потерпілої (ч. 2 ст. 134 КК)

У зазначених КП дія (чи бездіяльність) особи безпосередньо викликає прямий наслідок, однак він є настільки «руйнівним», що у свою чергу **тягне за собою наслідок похідний**. Дані КП мають ***матеріальний склад***, а тому встановлення причинного зв'язку в них є обов'язковим.

До суб'єктивних ознак КП із похідними наслідками належить ***подвійна (або змішана) форма вини***: до прямого наслідку – ***умисел***, а до похідного – ***необережність***. Як і всі одиничні КП, КП із похідними наслідками завжди кваліфікується за однією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України

3. *Повторність КП* – це вчинення двох або більше КП, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України (ст. 32 КК).

Але у випадках, передбачених Особливою частиною КК, повторністю може визнаватися і вчинення двох або більше КП, передбачених різними статтями КК України (*наприклад, у примітках до ст. 185 КК України вказано, що у статтях 185, 186, 189-191 КК України повторним визнається КП, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із КП, передбачених цими статтями або статтями 187, 262 КК України*)

Таким чином, можна виділити наступні ***ознаки повторності:***

а) ***особою повинно бути вчинено два або більше одиничних КП*** (не утворює повторності раніше вчинене КП, за який особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом, засуджено без призначення покарання або зі звільненням від покарання, а також КП, судимість за який було погашено чи знято)

б) ці КП ***повинні бути відокремлені один від одного у часі*** (у межах повторності КП їх неодночасне вчинення означає, що *не збігаються за часовими показниками початкові моменти вчинення кожного зі КП*. У зв'язку з цим повторність можуть утворювати КП, один з яких був вчинений у період, коли інше КП уже розпочалося, але ще не закінчилося (*наприклад, після початку вчинення шахрайства, але до його закінчення особа вчинює крадіжку*). У такому разі вчиненим повторно вважається КП, розпочате пізніше

Якщо в одній статті (частині статті) Особливої частини КК передбачені різні за своїм змістом діяння (*статті 263, 307, 309 КК тощо*), їх вчинення в різний час не утворює повторності КП у випадках, коли такі діяння охоплювались єдиним умислом особи. У цих випадках вчинені особою діяння стають елементами одного КП (*наприклад, незаконне виготовлення, придбання наркотичних засобів і наступне їх зберігання та перевезення*)

в) повторність ***відсутня, якщо за раніше вчинене КП особу було звільнено від кримінальної відповідальності*** на підставах, установлених законом, або *якщо судимість за це кримінальне правопорушення було погашено або знято*, а також *після відбуття покарання за вчинення кримінального проступку* (ч. 4 ст. 32 КК)

Передбачене у відповідних статтях (частинах статей) Особливої частини КК вчинення КП повторно або особою, яка раніше вчинила відповідне КП, є ***кваліфікуючою ознакою певного КП***. Тому, якщо за вчинення попереднього КП (кількох попередніх КП) особу не було засуджено, кожне із КП, які утворюють повторність, ***<u>має бути предметом самостійної кримінально-правової оцінки</u>***

При цьому, якщо вчинені КП, крім повторності, утворюють ще й сукупність, вони відповідно до ч. 2 ст. 33 КК повинні отримувати окрему кваліфікацію.

наприклад, крадіжка без кваліфікуючих ознак і крадіжка, вчинена повторно, або крадіжка, поєднана з проникненням у житло

Якщо ж КП, які утворюють повторність, відповідають одному і тому самому складу КП (*наприклад, три крадіжки, поєднані з проникненням у житло, п'ять розбоїв, вчинених організованою групою, тощо*), їх ***кваліфікація здійснюється за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК***. У таких випадках повторність КП повинна зазначатись у процесуальних документах, які стосуються обвинувачення особи, як кваліфікуюча ознака відповідних КП.

наприклад, три крадіжки, поєднані з проникненням у житло, п'ять розбоїв, вчинених організованою групою, тощо

ч. 1 ст. 185 (щодо 1 факту), ч. 2 ст. 185 (щодо 2-5 факту)

Види повторності:

В залежності від того, якими статтями передбачені КП, виділяють:	
**** повторність тотожних КП –*** тобто вчинення двох або більше КП, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України	**** повторність однорідних КП –*** тобто вчинення двох або більше КП, передбачених різними статтями КК України (*примітка до ст. 185 КК*)

В залежності від опису повторності в законі виділяють:	
**** загальну повторність –*** повторність, яка у законі зазначена як одна із обставин, що обтяжують покарання (*п. 1 ч. 1 ст. 67 КК*)	**** спеціальну повторність –*** передбачена у відповідних статтях Особливої частини КК як така, що надає складу КП кваліфікованого виду (*наприклад, вчинення крадіжки повторно – ч. 2 ст. 185 КК*)

4. ***Сукупністю КП*** визнається вчинення особою двох або більше КП, передбачених різними статтями або частинами однієї статті Особливої частини КК України, за жоден з яких її не було засуджено (ст. 33 КК).

При цьому не враховуються кримінальні правопорушення, за які особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом

Ознаки сукупності:

а) особою вчинено ***два або більше одиничних КП***

б) ці КП повинні кваліфікуватися ***за різними статтями або частинами статті*** КК України

в) за жоден з цих КП особа ***не повинна бути засуджена***

г) сукупність *відсутня, якщо особу було звільнено від кримінальної відповідальності*

***Сукупність** можуть утворювати також КП, передбачені однією і тією ж статтею або частиною статті Особливої частини КК, якщо:*

1) вони вчинені ***неодночасно*** і за наступне КП ***новою редакцією*** відповідної статті чи частини статті Особливої частини КК передбачено ***новий за своїм змістом склад КП***

2) вони вчинені ***неодночасно*** і за наступне КП ***новою редакцією*** відповідної статті чи частини статті Особливої частини КК ***посилено кримінальну відповідальність***

3) вчинені КП мають ***різні стадії***

Ч. 1 ст. 185, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 185

4) було вчинено ***закінчений замах*** на КП і ***незакінчений замах*** на КП

ч. 3 ст. 15, ч. 1 ст. 185, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 185

5) одне чи декілька КП особа вчинила ***самостійно*** (одноособово) чи була його (їх) виконавцем (співвиконавцем), а інше (інші) вчинила як ***організатор***, ***підбурювач*** чи ***пособник***

6) одне КП особа вчинила як ***організатор***, ***підбурювач*** чи ***пособник***, а при вчиненні іншого була ***іншим співучасником***

При цьому не може бути елементом сукупності КП, за який особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом

За змістом ч. 2 ст. 33 КК ***КП, які утворюють сукупність, підлягають окремій кваліфікації****. З урахуванням положень ч. 1 ст. 33 КК це правило застосовується, зокрема, і тоді, коли особа вчинила декілька тотожних КП (КП одного виду), які утворюють повторність, але перший із них не має кваліфікуючих ознак. У таких випадках* ***перше КП кваліфікується за частиною першою відповідної статті Особливої частини КК, а один чи декілька наступних за відсутності інших кваліфікуючих ознак – за частиною другою цієї статті за ознакою вчинення його (їх) повторно***

Якщо у складі КП передбачене діяння, окремі прояви якого у поєднанні з відповідними обставинами утворюють *склад іншого КП*, то ***такі прояви, як правило, повинні отримувати окрему кваліфікацію***

за сукупністю КП необхідно кваліфікувати використання завідомо підробленого документа чи самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи при шахрайстві, умисне знищення, пошкодження чи приховування офіційних документів при приховуванні КП тощо

Водночас *окремі з таких діянь враховано законодавцем у диспозиції відповідної статті* (частини статті) Особливої частини КК. У таких випадках ***ці діяння окремої кваліфікації не потребують***

наприклад, погроза вбивством при вчиненні розбою охоплюється відповідною частиною ст. 187 КК

У разі, коли стаття чи частина статті Особливої частини КК *передбачає у складі КП вчинення іншого КП*, не вказуючи на видові ознаки останнього, вчинення особою таких КП належить розглядати як їх ***сукупність з окремою кваліфікацією кожного із КП***

наприклад, п. 9 ч. 2 ст. 115 КК (умисне вбивство з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення), ст. 257 КК (організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі) тощо

Наука кримінального права виділяє такі ***види сукупності:***

**** ідеальна сукупність*** – це така сукупність, де одним діянням особи вчинено два або більше КП (*наприклад, вчинення умисного вбивства під час розбою, умисне тяжке тілесне ушкодження при злісному хуліганстві, умисне вбивство, пов'язане із зґвалтуванням*)	**** реальна сукупність*** – це така сукупність, де особа різними діяннями вчиняє два або більше КП (*наприклад, особа вчинила крадіжку, а через деякий час скоїла зґвалтування*)

Однак, сукупність КП відсутня у випадках, коли кримінальним законом ***спеціально передбачено***, що одна з двох вчинених особою дій не є ознакою іншого КП

наприклад, ч. 2 ст. 194 КК – умисне знищення або пошкодження чужого майна, вчинене шляхом підпалу, …, що спричинило загибель людей

Відмежування сукупності кримінальних правопорушень від суміжних понять:

від складених (складних) КП сукупність КП відрізняється тим, що при ідеальній та реальній сукупності кваліфікація діянь здійснюється за декількома статтями (двома і більше), а складені – за однією, яка охоплює декілька діянь, які розглядаються законодавцем як єдине, одиничне КП

проте складені кримінальні правопорушення можуть створювати самі сукупність як між собою, так і з іншими одиничними кримінальними правопорушеннями (наприклад, бандитизм та вбивство)

відмінність ідеальної сукупності від конкуренції норм: при сукупності діянням вчиняється два або більше самостійних кримінальних правопорушення, що кваліфікуються за окремими нормами, а при конкуренції – одне кримінальне правопорушення, що охоплюється кількома нормами, але підлягають кваліфікації за однією, т.з. спеціальною нормою

ідеальна сукупність та конкуренція норм, коли діяння підпадає під ознаки декількох норм (статей, які передбачають його кримінальну протиправність та караність. Це, як правило, конкуренція загальної та спеціальної норм. У таких випадках застосуванню підлягає спеціальна норма, яка найбільше відповідає вчиненому кримінально протиправному діянню

наприклад, ст. 146 КК – незаконне позбавлення волі та ст. 371 КК – завідомо незаконне затримання. У першому випадку суб'єктом вчинення кримінального правопорушення виступає загальний суб'єкт, спосіб вчинення може бути різноманітним, а згідно ст. 371 КК суб'єктом кримінального правопорушення може бути тільки службова особа, уповноважена на виконання функцій, пов'язаних з провадження дізнання, досудового слідства, судді і діяння їх, передбачені ст. 371 КК, можуть бути виконані тільки у зв'язку з виконанням ними службових повноважень – це спеціальна норма

5. ***Рецидив КП*** – це вчинення нового **умисного** КП особою, яка має судимість за **умисне** КП (ст. 34 КК).

Ознаки рецидиву:

а) вчинення особою ***двох або більше одиничних КП***

б) ці КП обов'язково повинні бути ***умисними***

в) КП повинні бути ***відокремлені один від одного у часі***

г) особа повинна ***мати судимість за умисне КП*** (тобто судимість не повинна бути знята або погашена)

В окремих статтях Особливої частини КК рецидив КП передбачено як різновид повторності КП і, крім таких кваліфікуючих ознак, як вчинення ***КП повторно*** або ***його вчинення особою, яка раніше вчинила відповідне КП***, може бути виражений і такою кваліфікуючою ознакою, як ***вчинення КП особою, раніше судимою за відповідне КП***

Законодавець не виділяє види рецидиву. Однак, у юридичній літературі виділяють такі ***види рецидиву:***

В залежності від того, які КП входять в рецидив, виділяють:	
**** загальний рецидив*** – це рецидив, до якого входять різнорідні КП	**** спеціальний рецидив*** – це рецидив, до якого входять однорідні або тотожні КП

В залежності від від кількості вчинених КП виділяють:	
**** простий рецидив*** – це такий рецидив, коли особа має дві судимості	**** складний рецидив*** – це рецидив, коли особа має більше двох судимостей

Окремо виділяють:
**** пенітенціарний рецидив*** – це такий рецидив, коли особа була засуджена до позбавлення волі та протягом строку судимості вчиняє нове КП, за який знову засуджується до позбавлення волі